

УДК 69.003:658.011.8

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Шубенкіна В.О.

Одеська державна академія будівництва та архітектури

У статті виділено специфіку функціонування підприємств будівельної галузі. Проаналізовано стан будівельного комплексу України з оцінкою обсягів виконаних будівельних робіт за 2015 рік. Виділено проблеми функціонування підприємств-виробників будівельних матеріалів. Запропоновано напрямки підвищення ефективності будівельного комплексу.

Ключові слова: будівництво, будівельний комплекс, ресурси, інфраструктура, виробництво, ефективність.

Постановка проблеми. Будівництво відіграє важливу роль в розвитку економічної системи кожної держави, оскільки економічне зростання в будь-якій сфері діяльності неможливе без підйому саме будівельного комплексу. Саме в будівництві закладаються технічний рівень майбутнього виробництва, рівень комфорту житла, особливості майбутнього міста, його інфраструктура, стан міського господарства. У галузі капітального будівництва споживаються і переробляються величезні ресурси. Від результативності їх використання залежить дуже багато, в тому числі і темпи економічного росту держави. Ось чому економічні параметри на всіх етапах будівництва відіграють значну роль, визначають долю проекту, тип будівлі, місце будівництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми управління підприємствами та промисловими комплексами розглянуто Найтом Ф., Ханком Д.Э., Уичерном Д.У., Райтсом А.Дж., Зозульовим А.В., Солнцевим С.А., Окландер Т.О., Янковим О.Г. [1, 2, 3, 4, 5]. Аналіз стану наукової проблеми управління підприємствами та промисловими комплексами в умовах зростання ризикованості і тактичними діями щодо їх мінімізації свідчить про те, що існує значна розбіжність позицій. Місія управління підприємствами полягає у нейтралізації можливості недоотримання запланованого прибутку та зниження обсягів виробництва.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Зростання ризикованості середовища функціонування будівельного комплексу викликає необхідність вдосконалення управлінської діяльності з точки зору координації роботи різних складових комплексу. У будівельній галузі доцільно вирішити важливі завдання щодо забезпечення випереджаючого зростання матеріалів, конструкцій і виробів. Необхідність координації діяльності підприємств будівельної індустрії обумовлює необхідність обґрунтування напрямків їх подальшого розвитку.

Мета статті. Метою статті є аналіз тенденцій розвитку будівельних підприємств і будівельного комплексу в цілому та виділення напрямків, що дозволять підвищити ефективність їх діяльності.

Виклад основного матеріалу. У процесі створення основних фондів, що являють собою результат діяльності будівельних організацій, відбувається взаємодія робочої сили, знарядь і предметів праці. Взаємодіючи між собою, основні елементи будівельного процесу створюють кінцеву будівельну продукцію (будівлі, споруди,

об'єкти) в натуральному і грошовому вираженні. У будівельному процесі можна виділити 3 етапи:

- 1) підготовчий етап;
- 2) власне будівництво;
- 3) реалізація (здача готового об'єкта будівництва в експлуатацію).

Підготовчий етап включає: техніко-економічні дослідження доцільності будівництва об'єкта, проектування об'єкта та інженерно-технічна підготовка до будівництва.

У процесі техніко-економічних досліджень визначаються основні техніко-економічні показники майбутнього об'єкта і оцінюється економічна доцільність його будівництва. На стадії виробництва розробляються конструктивно-компонувальні рішення об'єкта, методи організації його будівництва і технологія виконання робіт, визначається кошторисна вартість будівництва, здійснюється інженерно-технічна підготовка до будівництва – проводяться роботи по підготовці території будівельного майданчика.

На етапі власне будівництва на будівельному майданчику відбувається поєднання всіх технологічних елементів будівельного процесу. На цьому етапі формуються сукупні фактичні витрати будівельного виробництва, матеріально-речові елементи будівель і споруд.

На третьому етапі – реалізація будівельної продукції – відбувається введення закінчених об'єктів в експлуатацію і передача їх замовнику як основних фондів.

Чим більше ступінь взаємодії всіх елементів відтворення в часі і в просторі, тим вищою є економічна ефективність будівництва, оцінка якої можлива за рахунок врахування наступних чинників:

- економічні результати взаємодії будівництва з іншими галузями народного господарства, темпи і рівень зміни галузі в цілому, в регіональному та тимчасовому аспектах, роль у відтворенні основних фондів, ефективність капітальних вкладень;
- система всіх функцій управління будівництвом на всіх ієрархічних рівнях;
- основні напрямки вдосконалення організаційних структур в будівництві і підвищення ефективності їх діяльності;
- організацію проектної-дослідницьких робіт, пов'язаних з будівництвом, і методи економічної оцінки проектних рішень;
- склад, структуру основних фондів і оборотних коштів будівельних організацій, економічні методи управління ними з метою підвищення ефективності діяльності будівельних організацій;

- форми і методи матеріально-технічного забезпечення процесу будівництва;
- економічний зміст і фактори підвищення продуктивності праці, зниження собівартості і зростання рентабельності в будівництві;
- систему ціноутворення, шляхи її вдосконалення;
- проектні методи управління, ефективність інвестиційних проектів;
- договірну систему в будівництві;
- систему фінансування і кредитування будівництва;
- систему обліку, звітності та аналізу фінансової діяльності будівельних організацій.

Основним завданням підприємств будівельної індустрії є найбільш повне забезпечення попиту населення високоякісною продукцією. Сучасний стан ринку, тобто ринкова кон'юнктура, дозволяють при використанні нових технологій значно збільшити обсяг виробництва і підвищити якість виконуваних робіт. Зміна цих факторів суттєво впливає на величину витрат, прибутку і рентабельності підприємства.

В Україні питома вага будівництва в ВВП складає 8%, капіталовкладень виробничого призначення 74%, невиробничого 26%. Будівництво використовує 10% продукції машинобудування, 20% прокату чорних металів, 40% лісоматеріалів і продукції хімічної промисловості (лаки, фарби, пластмаси).

Обсяг виконаних будівельних робіт за 2015 рік в Україні наведено в табл. 1. З табл. 1 видно, що лі-

дером з виконання будівельних робіт є місто Київ. Також можна побачити, що найбільшою часткою від усіх виконаних робіт є споруди. На жаль це може сприяти скороченню численності зайнятих.

Порівняно з 2014 роком обсяг будівельних робіт збільшився, тому можна говорити про зростання обсягів виробництва. Проте можна зазначити, що попри загальний спад у будівництві у 2015 році він відносно стабілізувався.

Капітальне будівництво є однією з найбільш капіталомістких і диференційованих за ступенями елементів виробничої інфраструктури складовою народногосподарського комплексу. Його вплив на визначення темпів, масштабів і розміщення виробництва в більшості випадків є вирішальним. Вона об'єднує підрядні будівельні, монтажні, спеціалізовані організації, а також такі організації, які виконують роботи господарськими способами. Проте будівельний комплекс складається не лише з будівельних підприємств, а й з таких основних блоків: виробництво будівельних матеріалів, власне будівництво, будівельне машинобудування, проектно-конструкторські та дослідні роботи в галузі будівництва.

Для ринку будівельних матеріалів у теперішній час властивою є низка проблем:

- скорочення ринків збуту будівельної продукції (зменшилися обсяги поставок на ринки країн СНД і в межах країни), що пов'язано зі зношеністю обладнання, застарілою технологією виробництва, зменшенням попиту;

Таблиця 1

Обсяг виконаних будівельних робіт за видами будівельної продукції по регіонах у 2015 році (уточнені дані) [1] (млн. грн)

	Виконано будівельних робіт, всього	з них на будівництві			
		Споруд	в тому числі		інженерних споруд
			житлових	нежитлових	
Україна	57515,0	28907,5	13908,8	14998,7	28607,5
Вінницька	1537,8	1016,0	487,7	528,3	521,8
Волинська	1089,3	664,8	300,0	364,8	424,5
Дніпропетровська	5745,6	1801,3	327,4	1473,9	3944,3
Донецька	2340,2	496,6	71,4	425,2	1843,6
Житомирська	640,4	346,0	52,9	293,1	294,4
Закарпатська	620,5	243,6	48,4	195,2	376,9
Запорізька	1595,2	790,5	115,4	675,1	804,7
Івано-Франківська	1324,5	725,7	324,2	401,5	598,8
Київська	2875,3	1512,7	664,6	848,1	1362,6
Кіровоградська	674,4	348,2	44,4	303,8	326,2
Луганська	544,4	187,4	30,0	157,4	357,0
Львівська	3669,2	2206,6	988,4	1218,2	1462,6
Миколаївська	1558,7	663,8	138,7	525,1	894,9
Одеська	4554,5	1838,9	1308,2	530,7	2715,6
Полтавська	4249,3	1044,9	434,9	610,0	3204,4
Рівненська	1332,0	542,1	117,9	424,2	789,9
Сумська	881,2	594,5	295,7	298,8	286,7
Тернопільська	946,6	683,0	481,8	201,2	263,6
Харківська	5054,5	1629,9	800,9	829,0	3424,6
Херсонська	532,7	338,1	82,7	255,4	194,6
Хмельницька	1336,2	940,4	402,9	537,5	395,8
Черкаська	825,0	584,9	385,5	199,4	240,1
Чернівецька	941,3	530,4	360,3	170,1	410,9
Чернігівська	573,0	422,9	238,5	184,4	150,1
г. Київ	12073,2	8754,3	5406,0	3348,3	3318,9

– збільшення собівартості готової продукції за рахунок підвищення цін на сировину, паливо і транспорт;

– низька конкурентоспроможність через появу імпортової продукції на українському ринку (слабка реклама, низька якість готової продукції і пакування);

– нераціональне використання відходів виробництва, значне екологічне навантаження в районах виробництва.

Промисловість будівельних матеріалів включає:

– видобуток і первинну обробку мінеральної будівельної сировини (пісок, гравій, щебінь, мергель, граніт, мармур),

– виробництво в'язучих матеріалів (гіпс, цемент, вапно),

– виробництво стінових матеріалів (цегла, шлакоблок, гіпсові і бетонні панелі),

– виробництво дахових матеріалів (шифер, черепиця, руберойд, толь),

– виробництво скла, ізоляційних, облицювальних і обробних матеріалів, санітарно-технічних виробів і т.д.

Найбільші центри промисловості будівельних матеріалів – Київ, Харків, Одеса, Дніпропетровськ, Кривий Ріг, Запоріжжя, Донецьк, Маріуполь. У Києві існують майже 40 заводів будівельних матеріалів.

За даними Держстату, індикатор ділової активності будівельної сфери може підвищитися на 7 пунктів. Дане значення формується з наступних факторів – оцінки обсягу замовлень за певний період і очікування по зміні працівників в будівельній сфері. Багато експертів висловили впевненість, що з четвертого кварталу 2016 року очікується зростання цін за послуги, а також збільшення попиту на будівництво того чи іншого об'єкта. За даними Держстату, основною перешкодою для розвитку будівельної сфери в четвертому кварталі стане проблема фінансових обмежень [2].

Так, якщо будівельна галузь допоможе створити хоч одне робоче місце, то можна розрахо-

увати на облаштування ще п'яти співробітників. Опитані Держстатом експерти по-різному прогнозують зростання робочих місць. 7% експертів очікують, що в період з жовтня по грудень можуть збільшитися робочі місця в будівельній сфері, 69% не чекають ніяких змін, а 25% припускають зменшення робочих місць [3].

До заходів, які дозволяють підвищити ефективність діяльності будівельної галузі можна віднести наступні:

- реконструкцію та модернізацію технічної бази, збільшення долі механізації та автоматизації технологічних процесів;

- збільшення інвестицій в будівельний комплекс, зокрема в будівництво;

- запровадження нових технологій, які дозволяють випускати більш якісну вітчизняну продукцію і виробляти нові будівельні матеріали;

- зниження собівартості готової продукції за допомогою реструктуризації будівельного комплексу;

- комплексне використання сировини, ширше використовувати відходи різних проваджень (металургії, електроенергетики і т.д.);

- рекультивация територій після повного видобутку будівельної сировини та озеленення територій.

Висновки. Посилення цільової орієнтації всіх учасників будівництва на випуск готової будівельної продукції вимагає єдності показників виробничо-господарської діяльності всіх організацій будівельної галузі та єдиної системи стимулювання діяльності. Необхідне вдосконалення економічних відносин апарату управління будівельних підприємств. У промисловій підсистемі будівельної галузі належить вирішити важливі завдання щодо забезпечення випереджаючого зростання матеріалів, конструкцій і виробів. Серйозною проблемою цієї підсистеми є координація діяльності підприємств будівельної індустрії та організація їх діяльності як єдиної виробничої бази будівництва.

Список літератури:

1. Найт Ф. Риск, неопределенность и прибыль / Ф. Найт – М.: Дело, 2003. – 360 с.
2. Ханк Д. Э. Бизнес-прогнозирование / Д. Э Ханк, Д. У. Уичерн, А. Дж. Райтс, Бизнес-прогнозирование, 7-е издание: Пер. с англ. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2003. – 656 с.
3. Зозульєв А. В. Маркетинговые исследования: теория, методология, статистика. [Текст]: учеб. пособие з грифом МОН України / Зозульєв А. В., Солнцев С. А. – М.: Рыбари; К.: Знання, 2008. – 643 с. – (Высшее образование XXI века).
4. Окландер Т. О. Модернізація маркетингової діяльності промислових підприємств: [монографія] / Т. О. Окландер. – Донецьк: Ноулідж, 2013. – 292 с.
5. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення: [монографія] / За заг. ред. О. Г. Янкового. – Одеса: Атлант. – 2013. – 470 с.
6. Объем выполненных строительных работ по видам строительной продукции по регионам в 2015 году. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrstat.org/operativ/operativ2015/bud/ovb_reg/ovb_reg_r/ovb_reg_1215_r.htm
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Статистична інформація. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
8. Биржевой лидер «Новости Мира», «Новости СНГ», «Украина». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.profi-forex.org/novosti-mira/novosti-sng/ukraine/entry1008277100.html>

Шубёнкіна В.А.

Одесская государственная академия строительства и архитектуры

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ СТРОИТЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСА УКРАИНЫ

Аннотация

В статье выделена специфика функционирования предприятий строительной отрасли. Проанализировано состояние строительного комплекса Украины с оценкой объемов выполненных строительных работ за 2015 год. Выделены проблемы функционирования предприятий-производителей строительных материалов. Предложены направления повышения эффективности строительного комплекса.

Ключевые слова: строительство, строительный комплекс, ресурсы, инфраструктура, производство, эффективность.

Shubyonkina V.A.

Odessa State Academy of Building and Architecture

TENDENCIES OF DEVELOPMENT OF THE BUILDING COMPLEX OF UKRAINE

Summary

The article highlighted the specifics of functioning of the enterprises of the construction industry. The condition of the building complex of Ukraine with the assessment of the volume of construction works in 2015. Highlighted problems in the functioning of company-producers of building materials. Directions of increase of efficiency of the building complex.

Keywords: construction, building complex, resources, infrastructure, production efficiency.